

De COME RES stakeholderpanels - werken aan de randvoorwaarden voor hernieuwbare energiegemeenschappen

Een van de doelstellingen van COME RES was het betrekken van de belangrijkste belanghebbenden en marktdeelnemers op het gebied van hernieuwbare energie. In alle deelnemende landen zijn partijen actief betrokken bij terugkomende bijeenkomsten om gezamenlijk contextspecifieke oplossingen te vinden om de bestaande belemmeringen voor de groei van gemeenschapsgedreven energieopwekking te adresseren en om een faciliterend kader op te zetten.

DE STAKEHOLDERPANELS

Gedurende de hele looptijd van het project hebben de stakeholderpanels gezorgd voor een brede betrokkenheid van marktdeelnemers en andere belanghebbenden en ook nieuwe netwerken gecreëerd of bestaande netwerken versterkt. Dialogen met belangrijke belanghebbenden in thematische workshops, beleidslabs en specifiek overleg met belanghebbenden hielpen om belangrijkste belemmeringen en drijvende krachten voor REC's in elke doelregio aan te pakken, goede/beste praktijken te identificeren en te selecteren en beleidsaanbevelingen af te leiden. De betrokkenheid van lokale belanghebbenden in de zogenaamde doelregio's

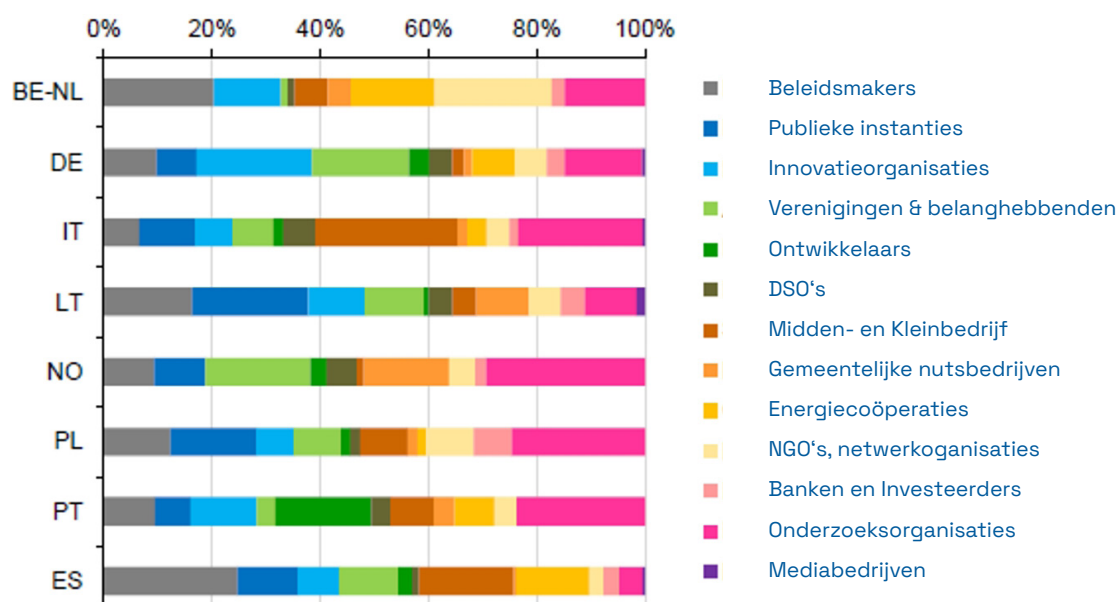
vormde een waardevolle bron. Zij erkenden de voordelen van de groei van gemeenschapsgedreven energie voor hun regio's door te leren van de ervaringen van andere COME RES-landen en door de mogelijkheden te bespreken om elders geïnitieerde beste praktijken toe te passen.

Deze factsheet biedt een momentopname van de belangrijkste besprekingen en conclusies die binnen de acht nationale stakeholderpanels zijn bereikt. Voor een volledig en meer gedetailleerd overzicht, zie [D3.3 'Slotrapport van activiteiten stakeholderpanels in de doelregio's'](#).

Auteurs:

ICLEI Europe: Arthur Hinsch, Lucy Russell
Vertalers: Rien de Bont

Gebaseerd op D3.3. "Slotrapport van activiteiten stakeholderpanels in de doelregio's" by Maria Rosaria Di Nucci (FUB), Vincenzo Gatta (FUB), Isabel Azevedo (INEGI)

Figuur 1 - Opbouw van aanwezigen bij activiteiten stakeholderpanels per stakeholdertype.

HET NEDERLAND-VLAAMSE PANEL

Kenmerkend voor het COME RES-project was de transnationale uitwisseling van goede praktijken en ervaringen. Dit kwam ook tot uiting in de oprichting van een **landsgrensoverschrijdende stakeholderpanel** tussen Nederland en België (Vlaanderen). Vlaanderen en Noord-Brabant bleken elkaar aan te vullen in die zin dat Vlaanderen verder is gevorderd met de juridische uitvoering van de belangrijkste bepalingen van de RED II, terwijl Noord-Brabant (of Nederland in het algemeen) beter scoort op de uitvoering van een faciliterend kader voor energiegemeenschappen. De belanghebbenden uit beide regio's zouden dus van elkaar kunnen leren.

Een van de belangrijkste lessen die zijn geleerd is de mate waarin er bij de actoren op lokaal niveau een gebrek aan informatie en kennis bestaat over het regelgevings- en machtigingskader voor REC's. Hoewel de **landendesk vooruitgang heeft geboekt bij het verschaffen van toegang tot informatie en communicatielijnen aan belanghebbenden**, moeten beleidsmakers zich nog meer bewust worden van deze uitdaging als zij het faciliterend kader verder ontwikkelen en uitvoeren.

Daarnaast zijn tijdens de desk meetings verschillende belemmeringen en kansen voor de oprichting en verdere ontwikkeling van REC's in de doelregio's geïdentificeerd, waarbij cruciale onderdelen van een faciliterend kader zijn voorgesteld, **bijvoorbeeld toegang tot informatie en financiering, gelijke/eerlijke toegang tot de energiemarkt, op maat gesneden steunmechanismen en capaciteitsopbouw van lokale autoriteiten**.

Soms was het moeilijk om tot een diepere bespreking van recente beleidsontwikkelingen in zowel België als Nederland te komen, omdat er in beide landen verschillende bestuursstructuren en debatten bestaan. In Nederland wordt het **distributienet bijvoorbeeld geconfronteerd met capaciteitsproblemen** wanneer het de vraag naar integratie van meer lokale hernieuwbare elektriciteitsproductie moet verwerken, terwijl dit in Vlaanderen niet het geval is. Bovendien biedt het Nederlandse nationale beleid om af te stappen van aardgas als bron voor verwarming in de bebouwde omgeving grote **kansen voor energiegemeenschappen rond lokale warmtedistributienetten**; in Vlaanderen is er geen vergelijkbaar beleidskader. **Het stakeholderpanel bood belanghebbenden uit beide landen een unieke ervaring om te leren hoe de dingen 'over de grens' radicaal anders kunnen zijn**, en liet tegelijkertijd zien hoe beide landen moeten reageren op dezelfde Europese wetgeving.

HET DUITSE STAKEHOLDERPANEL

De Duitse landendesk omvatte belangrijke belanghebbenden zoals verenigingen en initiatieven op het gebied van buurtenergie, organisaties voor hernieuwbare energie, overheidsinstanties en beleidsmakers uit de model- en doelregio's Sleeswijk-Holstein en Thüringen, alsmede belanghebbenden uit andere Duitse regio's en organisaties die in het hele land actief zijn, hetgeen de belangstelling voor het project uit heel Duitsland onderstreept.

De presentaties van nationale en internationale goede praktijken zoals de **pooling van grond voor windenergieprojecten** in Grenzland-Pool (Sleeswijk-Holstein) of de **gemeenschappelijke virtuele elektriciteitscentrale** in Loenen (Nederland) introduceerden nieuwe bedrijfsmodellen bij de belanghebbenden en gaven inspiratie voor de toekomstige ontwikkeling van REC's. Verder informeerden beleidsmakers uit Thüringen, Sleeswijk-Holstein en op nationaal niveau de deelnemers over actuele juridische ontwikkelingen, waaronder de omzetting van RED II of het Bürgerenergiefonds dat in Thüringen naar het voorbeeld van Sleeswijk-Holstein wordt ontwikkeld.

De meerderheid van de deelnemers aan het panel is van mening dat Duitsland nog steeds een achterstand heeft bij de omzetting van de bepalingen van RED II en dat er nog steeds problemen in de uitvoering zijn, hoewel er na de wisseling van de federale regering bepaalde verbeteringen zijn bereikt. **Voor collectieve zelfconsumptie, het delen van energie en elektriciteitsprojecten van verhuurders (Mieterstromprojekte) is nog steeds een passend kader nodig.**

Uit de debatten van het Duitse panel is ook gebleken dat er naast financiële steun behoefte is aan bijkomende maatregelen, waaronder **de verdere verspreiding van goede praktijken, steun bij de ontwikkeling van netwerken en bijstand bij de professionalisering van energiecoöperaties**. Intermediairs die advies verlenen en institutionele en technische ondersteuning bieden aan burgers, lokale gemeenschappen en gemeenten lijken noodzakelijk. In verschillende federale staten nemen regionale energieagentschappen al dergelijke taken op zich of kunnen ze deze op zich nemen. Het is duidelijk dat energiegemeenschappen er baat bij zouden hebben als deze netwerkorganisaties over meer personeel en middelen zouden beschikken.

Het Nederlands-Duitse Transfer team.

HET ITALIAANSE PANEL

Het Italiaanse panel omvatte een grote en evenwichtige groep stakeholders uit de energie-industrie en -diensten, overheidsinstanties, gegemeenschaps energie-initiatieven, NGO's, milieu- en duurzame-energieverenigingen en onderzoeks- en ontwikkelingsorganisaties. Ook diverse deskundigen op het gebied van juridische kaders, organisatie- en bedrijfsmodellen of technische en IT-ontwikkelaars waren bij het stakeholderpanel betrokken.

Hoofddoel van de activiteiten was het bestuderen en **verspreiden van bestaande beste praktijken betreft REG's in Italië en in het buitenland**. Veel aandacht ging uit naar de vraag hoe de steun van de nationale overheid voor REG's op lokaal niveau kan worden benut en welke technologieën, instrumenten en bestuursoplossingen daarvoor beschikbaar zijn.

Met name de **ervaringen met de bevordering van REC in de regio's Piemonte en Apulië, het GECCO-project in Bologna, maar ook het voorbeeld van het Vlaamse Ecopower** kregen veel aandacht en dienden als inspiratiebron voor de deelnemende stakeholder. Hoewel de ontwikkelingen in het stimuleringskader zijn erkend, wezen sommige belanghebbenden op **de moeilijkheid om de beschikbare financiële middelen (bv. het Fonds voor herstel en veerkracht) snel en op grote schaal te besteden**.

HET LETSE PANEL

Het Letse stakeholderpanel heeft zich bewezen als de **informele ontmoetingsplaats** voor belanghebbenden die geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling van REC's in Letland. De activiteiten van de landendesk stimuleerden een uitwisseling van ideeën over hoe energiegemeenschappen er in Letland moeten uitzien, welke primaire belanghebbenden erbij betrokken moeten worden en hoe de oprichting en ontwikkeling ervan met succes kan worden ondersteund. Belanghebbenden van alle niveaus - nationaal, regionaal en lokaal - waren bij de country desk events vertegenwoordigd. Vooral door de **actieve betrokkenheid van de ambtenaren van het ministerie van Economische Zaken** hadden de deelnemers aan de panelactiviteiten de **gelegenheid om regelmatig ontwerp-wetgevingsdocumenten te bespreken en voorstellen voor de verbetering ervan op te stellen**. Kortom, de panel activiteiten leverden een waardevolle bijdrage aan nationale wetgevingsontwikkelingen.

Een van de belangrijkste discussiepunten was hoe de economische levensvatbaarheid van REC's kan worden gewaarborgd. Er moet een **financiële steunregeling** komen om de oprichting en het beheer van energiegemeenschappen aan te moedigen. De financiële steun moet samen met **een informatiecampagne** worden uitgewerkt en gelanceerd. Daarnaast moet de nodige technische deskundigheid worden aangeboden.

De evenementen hebben met **succes invloed gehad op het beleid in Letland**: naar de resultaten van het COME RES-project werd rechtstreeks verwezen in de notities bij de wijzigingen van de energiewet. De rol van gemeenten in REC's werd regelmatig besproken tijdens de desk events en er werd veel inspiratie geput uit de Italiaanse beste praktijk **"Energy City Hall REC-1" in Magliano Alpi**. Dit project wekte bijzondere belangstelling bij de lokale autoriteiten die aan de events deelnamen.

Het Italiaans-Letse Transfer team.

HET NOORSE STAKEHOLDERPANEL

Het Noorse panel bestond uit een grote verscheidenheid van instellingen en sectoren en bestrijkt een gevarieerd geografisch gebied in Noorwegen, waaronder bijvoorbeeld Spitsbergen. Zoals uit de besprekingen van de **verschillende activiteiten is gebleken, is Noorwegen een land dat verschillende geografieën, behoeften en voorwaarden met betrekking tot REC's bestrijkt: Energietransitie in Arctische gebieden; energiezekerheid en -voorziening in eilandgemeenschappen, groei van lokale bedrijven in gebieden waar uitbreiding of verbetering van de transmissie duur is, alsook lokale energieproductie in steden waar een snelle toename is van elektrische voertuigen die nieuwe uitdagingen vormen** voor de voorziening en de flexibiliteit van het elektriciteitssysteem. Aangezien Noorwegen geen lid is van de EU (maar deel uitmaakt van de EER) volgt het proces van uitvoering van RED II geen vooropgesteld tijdschema en is er dus geen grote beleidsaandacht voor REG's. Niettemin waren de discussies tijdens de desk events zeer levendig, vooral gezien het herhaalde belang van gedecentraliseerde energieoplossingen in de nasleep van de hoge energieprijzen.

Gedecentraliseerde energiemodellen staan op de agenda van de overheid, en nieuwe regelgeving die meer mogelijkheden voor woningbouwbedrijven/VVE's om zich als prosumenten bezig te houden met energieproductie, ligt in het verschiet. De voorgestelde veranderingen zijn echter vrij sumier en tijdens de panel-activiteiten is **besproken hoe dergelijke modellen rendabel kunnen zijn en in het energiesysteem kunnen worden geïntegreerd, zonder de netkosten op andere consumenten af te wentelen**. De ingrijpende gevolgen van de energiecrisis voor Noorse huishoudens en lokale gemeenschappen hebben er bovendien toe geleid dat **de aandacht vooral uitgaat naar subsidieregelingen en niet naar het bevorderen van REG's**.

Voor een adequate ontwikkeling van het REC-concept (meestal aangedreven door zon-PV) is er behoefte aan een verdere dialoog tussen verschillende actoren en besluitvormers om te zorgen voor ondersteunende regelgeving en randvoorwaarden die kansen scheppen voor actoren aan de basis (en dus voordelen voor de gemeenschap) en voor een optimaal systeem voor energiezekerheid en een eerlijke verdeling van de kosten.

THE POOLSE DESK

In Polen concentreert het stakeholderpanel zich op gemeenschaps-PV en gemeenschapsgeïntegreerde oplossingen in de Warmisch-Masurische doelregio. Bij de desk was een kerngroep van 25 belanghebbenden betrokken, waaronder beleidsmakers, nationale en regionale (hernieuwbare) energieorganisaties, energieclusters, de academische wereld, het maatschappelijk middenveld, banken, regionale fondsen

voor milieubescherming en waterbeheer, de PV-industrie, openbare nutsbedrijven, lokale autoriteiten en parlementsleden.

Uit de besprekingen bleek dat een **beleids-, regelgevings- en juridisch kader, duidelijke manieren om rekenschap af te leggen aan REG-leden en de ontwikkeling van samenwerking met DSO's** essentieel zijn voor de ontwikkeling van energiegemeenschappen. Bovendien zou de instelling van ondersteunende instrumenten op lange termijn, zoals **pre-investeringsubsidies en belastingkredieten, verschillende entiteiten aanmoedigen om zich met REG's bezig te houden. Het meest cruciale element voor de ontwikkeling van REG's in Polen is de samenwerking van de DSO's met REG's**. Momenteel staan de DSP's nog steeds afkerig tegenover samenwerking met entiteiten die HEB-installaties willen ontwikkelen.

Zolang de Poolse wetgever bij het opstellen van nieuwe energiewetgeving niet naar behoren rekening houdt met de rol van alle soorten REC's, en zolang die **geen transparante en eerlijke procedures en manieren van vereffening tussen energiegemeenschappen en de elektriciteitsnetbeheerders creëert**, zal de ontwikkeling van energiegemeenschappen marginaal blijven.

HET PORTUGESE STAKEHOLDERPANEL

De door het Portugese panel georganiseerde activiteiten waren succesvol in het bijeenbrengen van verschillende groepen belanghebbenden die betrokken zijn bij de uitvoering van REG's in Portugal. Het panel bevorderde de discussie over hoe een passend ondersteunend kader kan worden ontwikkeld, overeenkomstig de eisen van RED II. De evenementen hielpen ook bij ook de dialoog tussen beleidsmakers en verschillende marktdeelnemers (van lokale autoriteiten tot energiecoöperaties) kon worden gevoerd, waardoor de discussie over de alternatieve acties die in het kader van de omzetting van RED II kunnen worden ondernomen op gang kwam.

Uit de besprekingen bleek dat Portugal, **ondanks de vooruitgang met betrekking tot de definitie van REG's en de totstandbrenging van een passend regelgevingskader, nog steeds achterloopt bij het opzetten van een faciliterend kader dat de ontwikkeling van REG's bevordert en vergemakkelijkt**.

Niettemin zijn enkele van de vastgestelde belemmeringen geadresseerd, waaronder het gebrek aan duidelijkheid van belangrijke definities, zoals "nabijheid". Er is ook enige vooruitgang geboekt met **betrekking tot het opstellen van richtlijnen voor potentiële initiatiefnemers van REC's en specifieke steun op lokaal niveau. Ook is een eerste specifiek programma gelanceerd om de ontwikkeling van REC's en collectieve zelfconsumptie financieel te ondersteunen**.

HET SPAANSE STAKEHOLDERPANEL

In Spanje richtte het project zijn activiteiten op vier regio's: Valencia en Catalonië werden als modelregio's beschouwd, gezien hun lange historische traditie van energiecoöperaties in verband met hun industriële ontwikkelingsmodel. De Spaanse archipels, de Balearen en de Canarische Eilanden, werden beschouwd als de belangrijkste doelregio's van het project, waar gemeenschappen voor hernieuwbare energie moeten worden gestimuleerd, gezien hun specifieke kwetsbaarheid, behoeften en potentieel als eilanden. Tijdens de ontwikkeling van het project zijn meer dan 40 instellingen betrokken geweest bij de Spaanse stakeholder desk. Daartoe behoorden beleidsmakers en actoren die de context bepalen op regionaal, lokaal en zelfs nationaal niveau, zoals IDAE - het Nationaal Instituut voor energiediversificatie en -besparing, maar ook vlaggenschipverenigingen, communautaire energie-initiatieven, energieclusters, energieverkoop- en -distributiebedrijven, de academische wereld en maatschappelijke organisaties.

De georganiseerde activiteiten boden belanghebbenden de gelegenheid om de vooruitgang met betrekking tot de ontwikkeling van een stimulerend kader voor REG's naar voren te brengen. Dit omvat de ontwikkeling van het **eerste steunmechanisme voor REG's en de toewijzing van 100 miljoen euro aan REC's in het kader van het herstel-, transformatie- en veerkrachtplan**, maar ook de opnemings van ondersteunende acties van de energiegemeenschap in het kader van het **wetsontwerp inzake klimaatverandering op de Canarische Eilanden**. Uit het beleidslab voor de Balearen is gebleken dat er **duidelijk behoefte is aan aanvullende informatie en middelen om meer mensen achter het idee te krijgen**. Naast het bevorderen van een meer constructieve houding, **moet het kernpunt van REG's beter worden begrepen door de burgers**. Er is ook een duidelijke complexiteit van dergelijke projecten. Er is veel aandacht besteed aan de vraag hoe de voordelen in de eerste plaats naar kwetsbare huishoudens kunnen gaan en welke rol de overheid kan spelen om dit te vergemakkelijken.

VOORUITZICHTEN

Het betrekken van lokale stakeholders in de zogenaamde doelregio's vormde een **waardevolle bron**, vooral bij het identificeren en bespreken van belangrijke hindernissen en de mogelijkheden om gezamenlijk oplossingen te vinden om bestaande hindernissen te overwinnen. De panels erkenden de voordelen van de ontwikkeling van communautaire energie in hun regio's door te **leren van de ervaring van andere COME RES-landen** en door de mogelijkheden te bespreken om elders geïnitieerde beste praktijken toe te passen. **De desk-activiteiten dienden ook als een belangrijk instrument voor de verspreiding en grotere zichtbaarheid van de resultaten en bevindingen van het project met een 'Multiplier effect'.**

Met name de selectie en overdracht van goede/beste praktijken (behandeld in **factsheet #3**) illustreerde hoe **belangrijk samenwerking tussen burger-energieactoren en gemeenten** kan zijn en hoe waardevol netwerken en clusteren tussen (internationale) burger-energieactoren is. Een zeer goed voorbeeld is de ervaring van de Letse landendesk waarbij het overdrachtsteam van de Italiaanse best practice case betrokken was en een WhatsApp-groep werd opgericht om een permanente dialoog voor Letse belanghebbenden mogelijk te maken. **Belanghebbenden in de meeste landen benadrukten dat COME RES waardevolle input voor de beleidsontwikkeling heeft opgeleverd.** Met name in Portugal werd een sterke afstemming bereikt tussen de door het project vastgestelde behoeften en de lopende en geplande acties van het Nationaal Energieagentschap - een belangrijke belanghebbende in het Portugese bureau.

In sommige landen, met name Letland, werd het proces van omzetting van het REDII in nationale wetgeving van meet af aan begeleid door het stakeholder en werd het effect van het project rechtstreeks door de nationale wetgever erkend. Spanje is ook een uitstekend voorbeeld, met een direct verband tussen de activiteiten van de COME RES-desk, de beleidsontwikkeling en de toekomstige ontwikkeling van REC's in de doelregio van de Canarische Eilanden. Tijdens de slotconferentie van het project werden verschillende memoranda van overeenstemming ondertekend als blijk van grensoverschrijdende samenwerking op lange termijn.

Aan het eind van het project zijn er dus **positieve signalen** dat de infrastructuur die met de oprichting van de landendesks is opgezet, wegen zal vinden voor verdere samenwerking en dat de **belangrijkste betrokkenen alle kansen zullen aangrijpen om de voortzetting van deze netwerken te waarborgen**.

Dit project wordt gefinancierd binnen het Horizon 2020 onderzoek en innovatie programma van de Europese Unie onder overeenkomst No 953040. De enige verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit document ligt bij het COME RES-project en reflecteert niet noodzakelijk de mening van de Europese Unie.

Contacteer

✉ info@come-res.eu
 🐦 [@comeres_eu](https://twitter.com/comeres_eu)
 in COME RES project
 🌐 www.come-res.eu

Projectcoördinatie

Research Centre for Sustainability
 Freie Universität Berlin
 Dr. Maria Rosaria Di Nucci

Partners

